
Lidzbark Welski, stan. 1, gm. loco, woj. warmińsko-mazurskie

Informator Archeologiczny : badania 34, 238-239

2000

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

fragmenty oryginalne noszą ślady licznych napraw i przeróbek. Z tego samego okresu, a więc z XVII/XVIII w., pochodzą fundamenty odsłonięte wzdłuż profilu południowego i zachodniego. Mamy tu więc do czynienia z fragmentem zabudowy o szerokości nieprzekraczającej 9 m. Ze względu na niewielkie rozmiary wykopu długości tego segmentu nie udało się niestety uchwycić, gdyż ma on kontynuację w działce sąsiadującej od strony północnej, należącej do innego inwestora. Odsłonięty fragment budynku na całej powierzchni był podpiwniczony, a poziom użytkowy posiadał ceglana posadzkę. Należy podkreślić, iż w części wschodniej wykopu 0-4 m uchwyciono niewielki fragment zabudowy murowanej, której początki mogą sięgać nawet 2. poł. XVI lub początku XVII w. Odsłonięto tu m.in. narożnik północno-wschodni zapewne bardzo niewielkiego budynku, którego szerokość nie przekraczała 5-6 m. Dokładne określenie jego szerokości było niemożliwe, ponieważ jego ściana zachodnia biegnie w profilu zachodnim, już pod chodnikiem przy ul. Kajki. W tej części budynku była niewielka piwniczka przesklepiona kolebką, wykonaną z cegły spojonej „zaprawą” gliniano-piaskową. Po wykonaniu dokumentacji fragmenty te rozebrano w celu umożliwienia wykonania dalszych prac archeologicznych. W ich wyniku odsłonięto jeszcze jedną fazę zabudowy murowanej dostawionej do muru miejskiego od strony zachodniej. Uchwyciono ją w postaci zniszczonego fundamentu ceglano-kamiennego, w którym jako spoiwo użyto gliny. Fundament ten wystąpił między 2 a 3 m szerokości wykopu (na długości około 7 m) oraz między 3 a 4 m jego długości (na odcinku 3 m), a więc bezpośrednio pod rozebraną ścianą budynku XVII-/XVIII-wiecznego. Mamy tu więc do czynienia z najwcześniejszą fazą zabudowy murowanej w tej części miasta powstałą bezpośrednio po tym, jak mury miejskie straciły swoją funkcję obronną. Należy więc wiązać ją z końcem XV lub najpewniej z 1. poł. XVI w. Zachowany strop tego fundamentu uchwyciono na wysokości 60,60 m n.p.m., a więc około 3 m poniżej obecnej powierzchni terenu. Poniżej tych fundamentów wystąpiły także relikty moszczonęj drewnem okrzężnicy. Uchwyciono fragment dranic w układzie wschód zachód i 1 legara w części zachodniej wykopu w układzie północ-południe. Elementy te wystąpiły na wysokości 60,00 m n.p.m., czyli 3,50 m poniżej obecnej powierzchni terenu. Mamy tu, więc do czynienia ze średniowiecznym poziomem użytkowym. Prace bardzo utrudniała silnie podsiąkająca woda i konieczność jej wypompowywania, odsłonięte elementy drewniane zalegają bowiem na wysokości obecnego poziomu wody w Łynie. Z odsłoniętych elementów drewnianych pobrano próbki do badań dendrochronologicznych. Podkreślić należy, iż poniżej okrzężnicy wystąpiła jeszcze warstwa kulturowa w postaci ciemnobrązowej ziemi ze zbutwieliną i spalenizną. Calec w obrębie eksplorowanego wykopu, który uchwyciono przy pomocy odwiertu świdrem puszkowym, uchwyciono na wysokości około 58,90 m n.p.m. (około 4,50 m poniżej obecnej powierzchni terenu w tym miejscu). Jest to warstwa szarego piasku zalegającego na zielonkawo-niebieskim ile. Tak, więc występuje on około 1,10 m poniżej obecnego poziomu wody w Łynie. W wyniku przeprowadzonych prac pozyskano stosunkowo nieliczny materiał zabytkowy w postaci fragmentów średniowiecznej (XIV-XV w.) ceramiki siwej.

Materiały i dokumentacja z badań znajdują się w archiwum WKZ w Olsztynie.

LIDZBARK WELSKI, stan. 1, gm. *loco*, woj. warmińsko-mazurskie

- cmentarz (XIV-XIX w.)
- kościół (XVIII w.)

Badania w Lidzbarku Welskim na tzw. Górcie, prowadzone w latach 2000-2001 przez Muzeum w Brodnicy pod kierunkiem dr. Kazimierza Grążawskiego przy współpracy mgr. Przemysława Kołosowskiego oraz mgr. Dominiki Siemińskiej. Badania finansowały Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej oraz Bank PKO BP i Bank Poczty SA. Stanowisko uznawane za domniemane grodzisko, kościół XVIII w. i cmentarz funkcjonujący od XIV do I. poł. XX w.

Stanowisko położone w północno-zachodniej części Lidzbarka Welskiego na naturalnym pagórku wyniesionym na wysokość 8-10 m, o wymiarach 180 x 120 i plateau 140 x 80 m. Wyniki badań archeologicznych częściowo potwierdziły dotychczasowe ustalenia historyków wskazujących na obszar wzgórza, jako najstarszą część miasta. W ciągu dwu sezonów badawczych założono łącznie 13 wykopów o całkowitej powierzchni 260 m², głównie w centralnej partii pagórka wokół istniejącej grotty NMP. W niektórych miejscach miąższość nawarstwień dochodziła do ponad 2 m. W centralnej partii wzgórza natrafiono na pozostałości znanego ze źródeł kościoła pw. Wniebowzięcia NMP (XVIII w.), w postaci kamiennych łąw fundamentowych łączonych zaprawą wapienną. Osiągały one szerokość 0,80 - 0,90 m i wysokość 80-180 cm. Zarys murów głównych (nawy i prezbiterium miał kształt prostokąta 24 x 11 m z przylegającą od południa kruchtą o wymiarach 1,50 x 4 m oraz od północy zakrystią około 2 x 5 m. Prezbiterium było skierowane na wschód. Być może warstwa spalenizny zalegająca pod stopą fundamentową stanowi pozostałość wcześniejszego średniowiecznego kościoła.

Wyniki badań archeologicznych dowodzą, iż na całym niemal terenie wzgórza istniał cmentarz w okresie XIV-l. poł. XX w. Na intensywne użytkowanie wzgórza do celów grzebalnych wskazuje odkrycie kilkudziesięciu pochówków z tego okresu. Świadczy o tym ogromna liczba kości w warstwach grobowych i warstwowy układ pochówków. W trakcie wykopalisk pozyskano bardzo liczny materiał zabytkowy – ponad 15 tys. fragmentów naczyń glinianych datowanych od XIV do XIX w. Wśród zabytków wydzielonych pozyskano ponad 30 monet miedzianych i srebrnych datowanych na okres XIV-XVIII w. oraz kilka medali-ków, okuć żelaznych, gwoździ.

W południowej części wzgórza, na jego skraju odkryto ślady umocnień (palisady?) drewnianych strawionych pożarem. Być może pochodzą one z najwcześniejszej fazy użytkowania wzgórza. Nie stwierdzono jednak śladów wału na jego obrzeżach ani też śladów zabudowy mieszkalnej, co budzi zasadnicze wątpliwości w kwestii identyfikacji wzgórza z tradycyjnie rozumianym grodem, dającym początek miastu.

Wyniki badań zostały opublikowane w „Badaniach Archeologicznych w Polsce Północno-Wschodniej i na zachodniej Białorusi w latach 2000-2001”, Białystok 2002, s. 387-391.

Lisewo, st. 26, woj. kujawsko-pomorskie, AZP 34-44/121

patrz: młodszy okres przedrzymski - okres wpływów rzymskich

LUBAWA, zamek biskupów, gm. loco, woj. warmińsko-mazurskie

- zamek biskupów chełmskich z okresu średniowiecza i nowożytności

Wykopaliskowe badania archeologiczne, przeprowadzone w sierpniu przez prof. Leszka Kajzera (Instytut Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego). Finansowane przez Gminę Lubawa i Uniwersytet Łódzki. Trzeci sezon badań. Przebadano powierzchnię 208 m².

Prace tegoroczne skoncentrowano na przebadaniu północnej partii skrzydła zachodniego, na odkryciu północnego muru skrzydła północnego i poznaniu narożnego dzieła artyleryjskiego, o charakterze bastei, ulokowanego w narożu północno-wschodnim.

Badania przeprowadzone w 2000 r. przyniosły elementarne poznanie rozplanowania zamku i jego przekształceń. Ze spraw najważniejszych należy wspomnieć o chronologii wzniesienia obiektu i etapowości jego powstawania. Zamek biskupi w Lubawie powstał na początku XIV w. Zaplanowano go jako założenie czteroskrzydłowe, choć plan ten realizowano dość długo, wznosząc mury i sukcesywnie podsypując teren wokół nich, aż do uzyskania planowanej wysokości platformy zamkowej. Przez cały wiek XIV zbudowano trzy skrzydła (południowe, wschodnie i pomocne), a dopiero na początku XV w. powstało